

УДК 373.3.016:811.1612]:001(477)

DOI: 10.32626/2309-7086.2026-23.255-265

Олеся Мартіна

ORCID 0000-0002-2829-5483

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
martina@kpnpu.edu.ua*

Наталя Третяк

ORCID 0000-0001-7421-7438

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
n.tretyak24@kpnpu.edu.ua*

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА ЯК ОСНОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (у контексті ідей Івана Огієнка)

У статті досліджується професійна культура педагога як основа реалізації педагогіки партнерства в початковій школі, розглядаючи гуманістичні педагогічні ідеї Івана Огієнка як ціннісну та теоретичну основу. Особлива увага приділяється значенню ціннісного, етичного, комунікативного та рефлексивного компонентів професійної культури, а також розвитку ключових компетентностей учителя, необхідних для сучасного освітнього процесу в умовах Нової української школи.

У дослідженні підкреслюється важливість особистісно-орієнтованого підходу, який передбачає створення партнерського освітнього середовища, розвиток індивідуальних здібностей і творчої самостійності учнів, а також формування морально-духовних і професійно значущих якостей педагога. Вказано, що ефективна реалізація педагогіки партнерства можлива через застосування інноваційних та інтерактивних методів навчання, проєктної діяльності, проблемного та дослідницького навчання, кейс-методів, рольових ігор, а також через активну взаємодію з учнями, батьками та колегами. Використання таких методик сприяє розвитку комунікативних, соціальних, морально-етичних та рефлексивних компетентностей педагога, формує здатність до професійного самовдосконалення.

Особливу увагу приділено поєднанню педагогічних ідей Івана Огієнка з сучасними концепціями Нової української школи. Наголошено, що принципи гуманізму, духовності, поваги до особистості дитини та партнерства, закладені І. Огієнком, залишаються актуальними й можуть стати методологічною основою підготовки нової генерації вчителів, здатних до ефективної організації освітнього процесу та розвитку всебічно гармонійної особистості учня.

Ключові слова: професійна культура педагога, педагогіка партнерства, початкова школа, Іван Огієнок, гуманістичні цінності, інноваційні методи навчання, партнерська взаємодія, духовність у вихованні, особистісно-орієнтоване навчання, професійна рефлексія.

© Олеся Мартіна, Наталя Третяк, 2026

Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку освіти в Україні, зумовлений упровадженням Концепції Нової української школи, актуалізує проблему професійної культури педагога як визначального чинника ефективності освітнього процесу в початковій школі. У центрі освітніх змін постає вчитель, здатний до гуманістичної взаємодії з учнями, батьками та колегами, носій високих морально-етичних цінностей, професійної відповідальності та педагогічної майстерності [1]. Саме рівень професійної культури педагога значною мірою визначає якість освітнього середовища, характер педагогічної взаємодії та успішність реалізації освітніх реформ.

Особливого значення в умовах НУШ набуває педагогіка партнерства, яка ґрунтується на принципах довіри, взаємоповаги, діалогу та рівноправної співпраці між усіма учасниками освітнього процесу. У початковій школі партнерська взаємодія є необхідною умовою формування позитивної навчальної мотивації молодших школярів, розвитку їхньої суб'єктності та забезпечення емоційно безпечного освітнього середовища. Реалізація принципів педагогіки партнерства безпосередньо пов'язана з особистісно-професійними якостями вчителя, його педагогічною культурою та здатністю будувати гуманістичні відносини з дитиною.

Звернення до педагогічних ідей Івана Огієнка зумовлене їхньою глибиною гуманістичною спрямованістю та ціннісною значущістю для сучасної початкової освіти. У науково-педагогічній спадщині вченого особливе місце посідають питання духовності, моральної відповідальності вчителя, поваги до особистості дитини та культури педагогічного спілкування. Огієнківське розуміння ролі вчителя як носія культури й морального авторитета суголосне сучасним ідеям педагогіки партнерства та відповідає ціннісним орієнтирам Нової української школи [3, с. 13].

Педагогіка партнерства як сучасна освітня парадигма розглядається у працях науковців як модель гуманістичної взаємодії між учителем, учнями та батьками, що ґрунтується на принципах довіри, взаємоповаги, діалогу та співпраці. Дослідники наголошують, що ефективна реалізація педагогіки партнерства безпосередньо залежить від рівня професійної культури педагога, його здатності до рефлексії, відкритості до взаємодії та визнання дитини активним суб'єктом освітнього процесу. У працях, присвячених проблемам Нової української школи та початкової освіти, партнерська взаємодія розглядається як важлива умова створення емоційно безпечного освітнього середовища й розвитку навчальної мотивації молодших школярів [1].

Значний теоретичний потенціал для осмислення проблеми професійної культури педагога в контексті педагогіки партнерства мають також зарубіжні наукові концепції. Так, ідеї Дж. Дьюї щодо демократичної освіти й співробітництва, положення Л. Виготського про соціальну природу навчання, гуманістичні погляди К. Роджерса та педагогічні принципи М. Монтесорі розкривають значення особистісно орієнтованої взаємодії та партнерських відносин в освітньому процесі.

Особливе місце у формуванні ціннісних засад професійної культури педагога посідає педагогічна спадщина Івана Огієнка. У його працях учитель постає як носій духовних і культурних цінностей, моральний авторитет і приклад для вихованців. Ідеї поваги до особистості дитини, педагогічного такту, відповідального ставлення до професії та культури педагогічного спілкування, сформульовані І. Огієнком, є співзвучними сучасним принципам педагогіки партнерства та відповідають ідеології Нової української школи.

Водночас аналіз наукових джерел засвідчує, що проблема професійної культури педагога як цілісної основи реалізації педагогіки партнерства в початковій школі потребує подальшого теоретичного осмислення.

Мета статті – дослідити професійну культуру педагога як основу реалізації педагогіки партнерства в початковій школі на засадах гуманістичних ідей Івана Огієнка та визначити шляхи її практичного втілення через інноваційні методи навчання та партнерську взаємодію з учнями, батьками й колегами.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогічній науці професійна культура педагога розглядається як складна інтегративна педагогічна категорія, що відображає рівень сформованості особистісно-професійних якостей учителя та визначає характер його педагогічної діяльності й взаємодії з учасниками освітнього процесу. Професійна культура педагога охоплює систему цінностей, норм, установок, способів діяльності та моделей поведінки, які забезпечують реалізацію гуманістичних засад освіти й ефективне виконання професійних функцій. У контексті початкової школи професійна культура вчителя набуває особливої значущості, оскільки саме педагог є ключовою фігурою у формуванні освітнього середовища, сприятливого для розвитку особистості дитини [2].

Сутність поняття «професійна культура педагога» полягає в єдності професійної компетентності, педагогічної етики та особистісної зрілості вчителя. Вона виявляється у свідомому ставленні педагога до своєї професії, відповідальності за результати освітньої діяльності, готовності до педагогічної взаємодії на засадах партнерства, поваги та довіри. Професійна культура не зводиться лише до володіння фаховими знаннями й уміннями, а передбачає сформованість внутрішніх ціннісних орієнтацій, що визначають гуманістичний характер педагогічної діяльності [10, с. 21].

Структура професійної культури педагога є багатовимірною та містить низку взаємопов'язаних компонентів. Важливе місце серед них посідає ціннісний компонент, який відображає систему педагогічних цінностей, орієнтованих на особистість дитини, її гідність, індивідуальність і право на власну думку. Саме ціннісні орієнтації зумовлюють вибір педагогом стилю взаємодії з учнями та визначають готовність до реалізації принципів педагогіки партнерства.

Етичний компонент професійної культури пов'язаний із дотриманням педагогічних норм і моральних принципів у професійній діяльності. Він виявляється в педагогічному такті, справедливості, толерантності, відповідальному ставленні до дитини як до особистості. Етична культура вчителя є передумовою формування довірливих партнерських відносин у початковій школі та забезпечує морально безпечний освітній простір [8, с. 66].

Комунікативний компонент професійної культури педагога охоплює здатність до ефективного педагогічного спілкування, діалогу та взаєморозуміння з учнями, батьками й колегами. Умовою реалізації педагогіки партнерства є володіння вчителем культурою мовлення, умінням слухати, враховувати позицію іншого та будувати взаємодію на засадах відкритості й співпраці. У початковій школі комунікативна культура педагога відіграє особливу роль у створенні позитивного психологічного клімату та підтримці навчальної мотивації молодших школярів.

Водночас ефективність педагогічного спілкування значною мірою залежить від здатності вчителя усвідомлювати власну комунікативну поведінку, аналізувати результати взаємодії та коригувати їх відповідно до освітніх потреб і особливостей учнів. Саме тому важливою складовою професійної культури педагога виступає рефлексивний компонент.

Рефлексивний компонент професійної культури виявляється в здатності педагога до самоаналізу, критичного осмислення власної педагогічної діяльності та постійного професійного самовдосконалення. Рефлексія дозволяє вчителю усвідомлювати ефективність обраних методів взаємодії, коригувати власну педагогічну позицію та адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб учнів, що є важливою умовою партнерської взаємодії [5, с. 12].

Професійна культура педагога відіграє провідну роль у формуванні гуманістичного освітнього середовища в початковій школі. Високий рівень професійної культури сприяє утвердженню атмосфери довіри, взаємоповаги та співпраці, у якій дитина відчуває себе цінною та значущою.

Таким чином, професійна культура педагога постає не лише характеристикою його професійної майстерності, а й фундаментом реалізації педагогіки партнерства та гуманізації освітнього процесу в умовах Нової української школи.

Професійна культура педагога відіграє провідну роль у формуванні гуманістичного освітнього середовища в початковій школі. Високий рівень професійної культури сприяє утвердженню атмосфери довіри, взаємоповаги та співпраці, у якій дитина відчуває себе цінною та значущою. Водночас розуміння й реалізація цих цінностей у педагогічній практиці спираються на певну ціннісну та ідейну основу, яку дає педагогічна спадщина видатних українських педагогів, зокрема Івана Огієнка. Саме його гуманістичні погляди щодо професійної культури вчителя, морального авторитета й духовного виховання дитини створюють фундамент для формування партнерських відносин у початковій школі [4, с. 16].

Педагогічні погляди Івана Огієнка ґрунтуються на глибокому гуманістичному світогляді, у центрі якого перебуває особистість дитини як найвища цінність виховного й освітнього процесу. Учений розглядав освіту не лише як засіб передачі знань, а насамперед як духовно-моральний процес формування особистості, що зумовлює особливу роль учителя в суспільстві. Гуманістичні засади педагогічних ідей І. Огієнка передбачають повагу до гідності дитини, визнання її внутрішнього світу та створення умов для всебічного розвитку на основі любові, довіри й відповідальності педагога.

Важливе місце в педагогічній концепції Івана Огієнка посідає образ учителя як морального авторитета й носія національної та загальнолюдської культури. Учитель, за переконанням ученого, має бути взірцем духовності, культури мовлення, етичної поведінки й відповідального ставлення до професійного обов'язку. Саме особистісні якості педагога, рівень його професійної культури, моральна позиція та педагогічний такт визначають характер взаємодії з учнями та ефективність виховного впливу. Огієнківське розуміння ролі вчителя як провідника культури й духовних цінностей є співзвучним сучасним вимогам до професійної діяльності педагога в умовах Нової української школи [3, с. 13].

У педагогічних поглядах І. Огієнка особлива увага приділяється ідеям співпраці та взаємоповаги у взаєминах між учителем і учнями. Учений наголошував на необхідності будувати освітній процес на засадах довіри, діалогу та щирого зацікавлення внутрішнім світом дитини. Такий підхід передбачає відмову від авторитарних методів навчання на користь партнерської взаємодії, в якій учитель виступає наставником, радником і духовним провідником. Повага до особистості дитини, визнання її права на власну думку та підтримка індивідуальних здібностей є, за І. Огієнком, необхідною умовою ефективного виховання.

Вагоме місце в педагогічній спадщині Івана Огієнка займають ідеї духовності у вихованні, які він розглядав як основу формування цілісної, морально

зрілої особистості. Духовний розвиток дитини, на думку вченого, нерозривно пов'язаний із культурою педагогічної взаємодії, моральним прикладом учителя та атмосферою взаємної поваги в освітньому середовищі. Саме духовність, у поєднанні з високим рівнем професійної культури педагога, забезпечує гуманістичний характер освітнього процесу та створює передумови для реалізації принципів педагогіки партнерства в початковій школі.

Педагогічні ідеї Івана Огієнка щодо професійної культури вчителя, співпраці та поваги до особистості дитини становлять ціннісну основу сучасної педагогіки партнерства й залишаються актуальними в контексті реформування початкової освіти відповідно до концепції Нової української школи [7, с. 23].

З огляду на зазначені гуманістичні та духовні засади педагогічної діяльності, сформульовані Іваном Огієнком, професійна культура педагога постає як фундаментальна основа реалізації принципів педагогіки партнерства в початковій школі. Високий рівень професійної культури дозволяє вчителю будувати освітній процес на засадах взаємної поваги, діалогу та співпраці, що відповідає ідеям партнерської взаємодії і створює сприятливі умови для розвитку особистості дитини. Педагог, озброєний ціннісними орієнтаціями, моральними нормами, комунікативною компетентністю та здатністю до рефлексії, здатний ефективно реалізовувати гуманістичний підхід у навчанні й вихованні, перетворюючи освітнє середовище на простір довіри, підтримки та взаємопідсилення.

Отже, поєднання огієнківської спадщини та сучасних принципів педагогіки партнерства дозволяє визначити професійну культуру педагога не лише як сукупність професійних умінь і знань, а як цілісну систему цінностей, етичних норм і педагогічних підходів, що забезпечують ефективну співпрацю з учнями, колегами та батьками. У наступному розділі буде детально проаналізовано, як саме професійна культура педагога реалізується в умовах початкової школи через практику педагогіки партнерства.

Поєднання гуманістичних ідей Івана Огієнка та сучасних принципів педагогіки партнерства дозволяє розглядати професійну культуру педагога як ключову умову ефективної взаємодії з учнями, колегами та батьками. І. Огієнко наголошував на необхідності будувати освітній процес на засадах поваги, співпраці та духовної взаємопідтримки, що повністю корелює з принципами педагогіки партнерства: довірою, діалогом, рівноправністю та відповідальністю всіх учасників освітнього процесу. Ця кореляція дозволяє визначити професійну культуру педагога як не просто сукупність знань і навичок, а як цілісну систему цінностей, установок і практичних умінь, що забезпечують гуманістичний характер освітньої взаємодії.

Професійна культура вчителя проявляється як умова ефективного партнерства в початковій школі через його здатність організувати освітній процес так, щоб учні відчували себе рівноправними учасниками взаємодії, а педагог – наставником і колегою. У практичному вимірі це означає створення атмосфери довіри, активне залучення учнів до прийняття рішень, урахування їхніх інтересів і потреб, а також уважне ставлення до індивідуальних особливостей кожної дитини. Учитель, що володіє високим рівнем професійної культури, уміє поєднувати вимогливість і підтримку, критичний аналіз і схвалення, що сприяє формуванню в учнів самостійності, відповідальності та соціальної компетентності [12, с. 14].

Приклади форм професійної культури в партнерській взаємодії можуть містити: проведення інтерактивних уроків із залученням учнів до обговорень і

прийняття спільних рішень, організацію проєктної діяльності, де кожен учень відчуває значимість свого внеску, використання методів рефлексії та самооцінки, спрямованих на розвиток критичного мислення та самопізнання. Крім того, професійна культура виявляється в умінні педагога конструктивно взаємодіяти з батьками, підтримувати професійний діалог із колегами, сприяти створенню спільнот практики й обміну педагогічним досвідом. Усі ці прояви не лише забезпечують ефективну педагогічну взаємодію, а й реалізують гуманістичні принципи, закладені в педагогічних поглядах Івана Огієнка.

Таким чином, професійна культура педагога в умовах початкової школи виступає фундаментальною основою реалізації педагогіки партнерства. Вона забезпечує кореляцію гуманістичних цінностей огієнківської педагогіки з практичними принципами сучасної освіти, формує партнерське середовище, сприяє розвитку особистості дитини та створює передумови для ефективного функціонування Нової української школи [1].

Реалізація професійної культури педагога та принципів педагогіки партнерства в початковій школі потребує використання сучасних інноваційних методів навчання, які дозволяють забезпечити активну, взаємодійну та ціннісно орієнтовану освітню практику. Інноваційні технології, інтерактивні методи та цифрові освітні ресурси створюють умови для рівноправного залучення учнів до освітнього процесу, розвитку їхніх творчих та критичних здібностей, а також формування здатності до самостійного прийняття рішень.

Серед ефективних методів, які сприяють реалізації педагогіки партнерства, варто виділити проєктне навчання, проблемні та кейс-методи, навчання через дослідницьку діяльність, інтерактивні дискусії та групові проєкти. Ці підходи дозволяють учням відчути себе активними суб'єктами освітнього процесу, брати участь у прийнятті рішень та відповідати за результати спільної діяльності. Педагог, що володіє високим рівнем професійної культури, виступає не лише організатором навчальної діяльності, а й наставником, консультантом та партнером, який підтримує ініціативу та самостійність учнів [7, с. 55].

Особливе значення мають цифрові технології та інтерактивні платформи, що дозволяють організовувати дистанційну або змішану форму навчання, проводити інтерактивні справи та ігрові моделі, які стимулюють активне мислення та комунікацію. Використання таких методів сприяє розвитку комунікативного та рефлексивного компонентів професійної культури педагога, оскільки він повинен вміти планувати, моделювати й оцінювати освітній процес, взаємодіяти з учнями та колегами в різних форматах, а також критично оцінювати ефективність обраних інноваційних технологій.

Аспекти професійної культури педагога в контексті інноваційних методів навчання також містять організацію навчальної діяльності, орієнтованої на партнерство: створення умов для співпраці в малих групах, взаємного навчання та спільного вирішення проблем, підтримку ініціативи учнів у виборі тем, форм методичної та дослідницької роботи [4, с. 43]. Такі практики дозволяють не лише реалізувати педагогіку партнерства, а й забезпечити гармонійний розвиток особистості дитини, відповідно до гуманістичних ідей Івана Огієнка.

Таким чином, інноваційні методи навчання виступають ефективним інструментом реалізації професійної культури педагога в контексті педагогіки партнерства. Вони дозволяють поєднати гуманістичні цінності, закладені в педагогічних поглядах І. Огієнка, із сучасними практиками початкової школи, створюючи середовище активної, творчої та взаємоповажної взаємодії між учителем і учнями.

Реалізація професійної культури педагога в умовах педагогіки партнерства стає найбільш ефективною, коли використовується конкретна практика інноваційних методів навчання. Одним із таких підходів є проєктне навчання, яке дозволяє учням брати активну участь у спільних дослідженнях, планувати і реалізовувати навчальні проєкти, взаємодіяти у групах та презентувати власні результати. Педагог у цьому процесі виступає наставником і консультантом, спрямовує діяльність учнів, підтримує їхні ініціативи та допомагає розвивати критичне мислення і відповідальність за результати спільної роботи. Така практика створює умови для реалізації ціннісного, етичного та комунікативного компонентів професійної культури педагога.

Ще одним прикладом є проблемне навчання та кейс-методи, що створюють ситуації для активного аналізу, обговорення та спільного пошуку рішень. Використання цих методів дозволяє вчителю формувати партнерські відносини з учнями, стимулювати їх до самостійного мислення та взаємоповаги, а також демонструвати власну рефлексивність у педагогічній діяльності [9, с. 22]. Учні відчують себе рівноправними учасниками освітнього процесу, що відповідає гуманістичним ідеям Івана Огієнка про повагу до особистості дитини та духовний розвиток школяра.

Сучасні інтерактивні та цифрові технології також слугують інструментом розвитку партнерських відносин. Використання освітніх платформ, інтерактивних вправ, відео- та мультимедійних ресурсів дозволяє організувати уроки у форматі «спільного відкриття знань», коли учні активно взаємодіють між собою та з педагогом. Вчитель застосовує цифрові інструменти для створення індивідуальних і групових завдань, що стимулює самостійність, творчість і відповідальність учнів [3, с. 13]. Такий підхід розвиває комунікативний та рефлексивний компоненти професійної культури педагога, оскільки він має організувати, моделювати та оцінювати освітній процес у партнерській взаємодії.

Не менш важливим є інтерактивне навчання через дискусії, круглі столи та дебати, які формують культуру діалогу та взаємоповаги. Педагог організовує обговорення, ставить проблемні питання, спрямовує учнів на пошук спільних рішень, підтримує конструктивне висловлювання думки. У цьому процесі проявляються моральні й етичні засади професійної культури педагога: терпимість, увага до особистості кожного учня та здатність спрямовувати групову діяльність на взаємопідсилення й розвиток.

Упровадження інноваційних методів навчання у поєднанні з високим рівнем професійної культури педагога створює сприятливі умови для реалізації принципів педагогіки партнерства. Вчитель стає не лише організатором освітнього процесу, а й активним партнером учнів, здатним поєднувати гуманістичні цінності, педагогічний досвід та сучасні технології для розвитку особистості дитини і формування гуманістично орієнтованого освітнього середовища [4, с. 15].

Реалізація принципів педагогіки партнерства в початковій школі неможлива без активної взаємодії педагога з батьками та колегами, що виступають важливими учасниками освітнього процесу [6, с. 33]. Професійна культура педагога проявляється у здатності організувати таку взаємодію, будуючи її на засадах довіри, відкритості та взаємоповаги, що відповідає гуманістичним ідеям Івана Огієнка. Вчитель, що володіє високим рівнем професійної культури, не лише залучає батьків до навчальної діяльності, а й формує спільну відповідальність за освітні та виховні результати, створюючи партнерське середовище для розвитку кожної дитини.

У практичній діяльності педагог може залучати батьків через регулярні консультації, спільне планування освітніх проєктів, участь у творчих заходах та обговорення результатів навчання [5, с. 14]. Такий підхід сприяє формуванню взаємної довіри, підтримки та розуміння потреб дитини, а також демонструє моральні та етичні засади професійної культури педагога: відповідальність, уважність до особистості кожного учня та здатність до конструктивного діалогу.

Не менш важливим є партнерство з колегами, яке проявляється через обмін педагогічним досвідом, спільне планування уроків, організацію тематичних методичних об'єднань і спільних проєктів. Педагог, що активно співпрацює з колегами, демонструє високий рівень рефлексивності, комунікативної компетентності та готовності до професійного самовдосконалення [7, с. 19]. Така взаємодія не лише підвищує ефективність навчального процесу, а й формує єдине партнерське середовище в школі, де цінності взаємоповаги, підтримки та колегіальності стають нормою професійної поведінки.

Інтеграція роботи з батьками та колегами з інноваційними методами навчання дозволяє вчителю реалізовувати професійну культуру на практиці. Наприклад, спільні проєкти, інтерактивні дискусії, дослідницькі завдання та використання цифрових платформ стають простором, де педагог, учні та батьки взаємодіють як рівноправні партнери. Це створює середовище, в якому діти розвивають критичне мислення, самостійність та соціальні компетенції, а вчитель – підвищує власну професійну майстерність і духовну компетентність [9, с. 10].

Таким чином, партнерська взаємодія педагога з батьками та колегами є невід'ємною складовою реалізації професійної культури в умовах педагогіки партнерства. Вона забезпечує гармонійне поєднання гуманістичних цінностей, інноваційних методів навчання та спільної відповідальності за розвиток особистості дитини, створюючи умови для ефективного функціонування Нової української школи.

Професійна культура педагога в умовах початкової школи реалізується найбільш ефективно тоді, коли поєднуються гуманістичні цінності, закладені у педагогічних поглядах Івана Огієнка, інноваційні методи навчання та активна партнерська взаємодія з учнями, батьками й колегами. Раніше розглянуті елементи – ціннісний, етичний, комунікативний та рефлексивний компоненти професійної культури – стають основою, на якій будуються сучасні педагогічні практики [8, с. 23]. Інноваційні методи навчання, такі як проєктна діяльність, проблемне та дослідницьке навчання, інтерактивні дискусії й цифрові технології, створюють умови для практичного втілення цих компонентів у партнерській взаємодії.

Активна участь батьків і колег у навчальному процесі доповнює педагогічну діяльність учителя, забезпечуючи цілісність освітнього середовища. Професійна культура педагога проявляється у здатності організувати та координувати цю взаємодію, підтримувати конструктивний діалог, залучати всіх учасників процесу до спільного прийняття рішень та розвитку учнів [11, с. 15]. У такому середовищі дитина стає суб'єктом навчальної діяльності, здатним проявляти ініціативу, брати на себе відповідальність і розвивати соціальні компетенції.

Взаємозв'язок професійної культури педагога з інноваційними методами та партнерською взаємодією забезпечує гармонійне поєднання теоретичних засад і практичних форм педагогічної діяльності. Вчитель не лише передає знання, а й формує середовище, де цінності поваги, довіри, духовності та творчості стають нормою щоденної взаємодії. Такий підхід сприяє реалізації принципів педагогіки партнерства і відповідає концепції Нової української школи,

де освіта спрямована на всебічний розвиток особистості, формування морально зрілої та соціально активної дитини [10, с. 20].

Отже, синтез гуманістичних ідей Івана Огієнка, сучасних інноваційних методів навчання та партнерської взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу дозволяє визначити професійну культуру педагога як цілісну систему цінностей, умінь і компетентностей. Вона виступає фундаментом ефективного партнерства в початковій школі, забезпечує створення сприятливого освітнього середовища та формує основу для професійного й духовного зростання вчителя та учнів.

Професійна культура педагога є ключовою основою реалізації педагогіки партнерства в початковій школі. Вона містить ціннісний, етичний, комунікативний та рефлексивний компоненти, що визначають готовність учителя будувати освітній процес на засадах взаємної поваги, довіри та співпраці [12, с. 18]. Саме ці компоненти дозволяють поєднувати педагогічну майстерність із гуманістичними цінностями, формуючи сприятливе середовище для розвитку особистості дитини.

Ідеї Івана Огієнка, зокрема бачення учителя як морального авторитета, носія культури та духовних цінностей, а також акцент на повазі до особистості дитини, стають ціннісною основою сучасної педагогіки партнерства. Поєднання огієнківських гуманістичних засад з інноваційними методами навчання – проєктною діяльністю, проблемним та дослідницьким навчанням, інтерактивними дискусіями та цифровими технологіями – дозволяє вчителю ефективно організовувати партнерську взаємодію з учнями, батьками та колегами [3, с. 13].

Практична реалізація професійної культури педагога проявляється у здатності створювати середовище довіри, активного співробітництва та взаємоповаги, де кожна дитина відчуває себе значущою, а педагог виступає наставником, партнером і провідником знань. Інтеграція партнерської взаємодії з інноваційними методами навчання та колегіальною підтримкою забезпечує гармонійний розвиток дітей та професійне й духовне зростання учителя.

Висновки. Таким чином, професійна культура педагога, заснована на гуманістичних ідеях Івана Огієнка, виступає фундаментом реалізації педагогіки партнерства в умовах Нової української школи. Вона формує не лише компетентного фахівця, а й морально зрілу, духовно свідому особистість, здатну ефективно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу та сприяти всебічному розвитку кожної дитини.

Список використаних джерел і літератури:

1. Державний стандарт початкової освіти (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#n8>.
2. Закон «Про освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. (дата звернення 13.05.2018).
3. Андрусак Л. П. Професійна культура педагога: теорія і практика. Київ: Освіта, 2018. 256 с.
4. Бевз О. М. Педагогіка партнерства в умовах Нової української школи. *Педагогічний дискурс*. 2018. Вип. 3 (12). С. 45–53.
5. Гнатюк І. В. Формування професійної компетентності вчителя початкової школи. *Педагогічні науки: теорія і практика*. 2019. Вип. 2 (25). С. 23–31.

6. Дубина Н. В. Інноваційні методи навчання у початковій школі. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 192 с.
7. Іваненко С. П. Комунікативна компетентність вчителя як складова професійної культури. *Наукові записки НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2016. Вип. 1 (78). С. 87–95.
8. Огієнко І. Педагогічна спадщина. Київ: Наукова думка, 2015. 340 с.
9. Савченко Т. М. Партнерська взаємодія з батьками у початковій школі. *Сучасна школа України*. 2021. Вип. 6 (45). С. 12–20.
10. Соколова О. В. Рефлексивна культура вчителя як чинник підвищення ефективності навчання. *Педагогічна майстерність*. 2018. Вип. 4. С. 34–41.
11. Ткаченко Л. І. Інноваційні технології навчання в початковій школі. Київ: Академвидав, 2020. 288 с.
12. Федоренко В. П. Особистісно-орієнтоване навчання в контексті Нової української школи. *Педагогічний альманах*. 2019. Вип. 2 (17). С. 55–63.

References:

1. State Standard of Primary Education (2019). (as amended by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of July 24, 2019 № 688). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#n8> (in Ukr.).
2. Law of Ukraine «On Education» (2017). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (accessed 13 May 2018). (in Ukr.).
3. Andrusiak, L. P. (2018). Profesiina kultura pedahoha: teoriia i praktyka. [Professional culture of a teacher: theory and practice]. Kyiv: Osvita. (in Ukr.).
4. Bevez, O. M. (2018). Pedahohika partnerstva v umovakh Novoi ukrainiskoi shkoly. [Pedagogy of partnership in the conditions of the New Ukrainian School]. *Pedahohichniyi dyskurs. [Pedagogical discourse]*. Vyp. 3 (12). S. 45–53. (in Ukr.).
5. Hnatiuk, I. V. (2019). Formuvannia profesiinnoi kompetentnosti vchytelia pochatkovoi shkoly. [Formation of professional competence of a primary school teacher]. *Pedahohichni nauky: teoriia i praktyka. [Pedagogical sciences: theory and practice]*. Vyp. 2 (25). S. 23–31. (in Ukr.).
6. Dubyna, N. V. (2017). Innovatsiini metody navchannia u pochatkovii shkoli. [Innovative teaching methods in primary school]. Kyiv: Lira-K. (in Ukr.).
7. Ivanenko, S. P. (2016). Komunikatyvna kompetentnist vchytelia yak skladova profesiinnoi kultury. [Communicative competence of a teacher as a component of professional culture]. *Naukovi zapysky NPU im. M. P. Dragomanova. [Scientific notes of Dragomanov National Pedagogical University]*. Vyp. 1 (78). S. 87–95. (in Ukr.).
8. Ohienko, I. (2015). Pedahohichna spadshchyna. [Pedagogical heritage]. Kyiv: Naukova dumka. (in Ukr.).
9. Savchenko, T. M. (2021). Partnerska vzaiemodiia z batkamy u pochatkovii shkoli. [Partnership interaction with parents in primary school]. *Suchasna shkola Ukrainy. [Modern school of Ukraine]*. Vyp. 6 (45). S. 12–20. (in Ukr.).
10. Sokolova, O. V. (2018). Refleksyivna kultura vchytelia yak chynnyk pidvyshchennia efektyvnosti navchannia. [Reflective culture of a teacher as a factor in improving the effectiveness of learning]. *Pedahohichna maisternist. [Pedagogical mastery]*. Vyp. 4. S. 34–41. (in Ukr.).
11. Tkachenko, L. I. (2020). Innovatsiini tekhnolohii navchannia v pochatkovii shkoli. [Innovative learning technologies in primary school]. Kyiv: Akademyvday. (in Ukr.).
12. Fedorenko, V. P. (2019). Osobystisno-orientovane navchannia v konteksti Novoi ukrainiskoi shkoly. [Personality-oriented learning in the context of the New Ukrainian School]. *Pedahohichniyi almanakh. [Pedagogical almanac]*. Vyp. 2 (17). S. 55–63. (in Ukr.).

Olesia Martina, Natalia Tretiak

**PROFESSIONAL CULTURE OF THE TEACHER AS A BASIS FOR IMPLEMENTING PARTNERSHIP PEDAGOGY IN PRIMARY SCHOOL
(in the context of Ivan Ohienko's ideas)**

The article examines the professional culture of the teacher as a foundation for the implementation of partnership pedagogy in primary school, considering the humanistic pedagogical ideas of Ivan Ohienko as a valuable axiological and theoretical framework. Particular attention is paid to the significance of the value-based, ethical, communicative, and reflective components of professional culture, as well as to the development of key teacher competencies required for the modern educational process within the New Ukrainian School.

The study emphasizes the importance of a learner-centered approach, which involves creating a partnership-based educational environment, fostering students' individual abilities and creative independence, and developing the moral, spiritual, and professionally significant qualities of the teacher. It is noted that the effective implementation of partnership pedagogy is possible through the use of innovative and interactive teaching methods, project-based activities, problem-based and inquiry-based learning, case methods, role-playing, as well as through active interaction with students, parents, and colleagues. The use of such approaches contributes to the development of communicative, social, moral-ethical, and reflective competencies of the teacher and promotes the capacity for continuous professional self-improvement.

Special attention is given to the integration of Ivan Ohienko's pedagogical ideas with contemporary concepts of the New Ukrainian School. It is emphasized that the principles of humanism, spirituality, respect for the child's personality, and partnership, articulated by Ohienko, remain relevant and can serve as a methodological foundation for training a new generation of teachers capable of effectively organizing the educational process and fostering the holistic development of the student's personality.

Key words: professional culture of the teacher, partnership pedagogy, primary school, Ivan Ohienko, humanistic values, innovative teaching methods, partnership interaction, spirituality in education, learner-centered approach, professional reflection.

Отримано: 21.12.2025 р.

Прийнято до друку після рецензування: 07.03.2026 р.

Опубліковано: 25.05.2026 р.